

Navracsics Tibor

Erősödő kohézió – kihívásokkal

A leköszönő Európai Bizottság némi késéssel ugyan, de eleget tett kötelezettségének, és március 27-én nyilvánosságra hozta a kilencedik kohéziós jelentést.¹ A háromévente megjelenő kiadvány jó alkalmat ad arra, hogy az Európai Unió kohéziós politikája eredményeinek és kihívásainak számbavételével átfogó képet kapjunk arról, az egységes belső piac kialakításának ezen komponense hogyan alakult az elmúlt időszakban.

A 2017 februárjában megjelent hetedik kohéziós jelentést jóval a megszo-
kott hároméves szünet után, csak 2022 februárjában követte a nyolcadik. Önmagában a megjelenés késlekedésére érthető magyarázatot szolgáltatott a koronavírus-járvány, amely nemcsak az egyének és a családok, hanem az egész Európai Unió számára rendkívüli próbatételt jelentett. Az előző jelentés eredményei tükrözték is ezt a megtorpanást: noha mind területi, mind szociális szempontból erősödött az Európai Unió belső szerkezetének kohéziója, a fejlettségi olló szűkülése akkoriban elsősorban a közép-európai országok fővárosi és nagyvárosi régiói által mutatott dinamikának volt köszönhető. Ebben az időszakban Nyugat- és Dél-Európa régiói nem tudtak érdemben hozzájárulni a különbségek csökkentéséhez.

A mostani, kilencedik kohéziós jelentés elődjénél több optimizmust sugároz. Az egyértelmű sikertörténetet ismét Közép-Európa szolgáltatja. Megemlékezve a húsz évvel ezelőtt kezdődött úgynevezett keleti bővítésről a jelentés egyértelmű eredményként mutathatja fel, hogy míg 2004-ben a közép-európai országok egy főre eső nemzeti összterméke az Európai Unió átlagának 52%-át jelentette, addig ez az adat mára közel 80%-ra javult. Ugyanezen időszak alatt a munkanélküliségi ráta 13%-ról 4%-ra csökkent.

Ennek a dinamikus felzárkózási folyamatnak a térbeli kiterjedése jól egészíti ki az Európai Unió közép-nyugati régióval leírható fejlettségi pólu-
sát, alátámasztva azt a tézist, hogy a területi felzárkózás az Európai Unió földrajzilag középső tartományainak egyre szélesebb területeire terjed ki. Így a hagyományosan legfejlettebb régiók mellett – a nyugat- és délnémet, északolasz, kelet-franciaországi, északkelet-spanyolországi területek – egyre

¹ European Commission 2024.

határozottabban jelenik meg mintegy kiegészítésként a dinamikus felzárkózó keletnémet, nyugat-csehországi, közép-lengyelországi, szlovén és nyugat-ausztriai régió. Magyarországon a felzárkózás tekintetében az észak-magyarországi és az észak-alföldi régió emelkedik ki. Mindkettő gyorsabban növekedett az elmúlt időszakban nemcsak a saját országuk növekedési átlagánál, hanem az Európai Unió egésze növekedési átlagánál is.

Ha Közép-Európa jelenti az Európai Unió kohéziós politikájának siker-történetét, akkor Dél-Európa a legnagyobb kihívás a jövőre nézve. A dél-európai régiók túlnyomó többsége nem tud érdemi felzárkózást felmutatni a vizsgált időszakban, sőt, közülük nem egy immáron két évtizede a stagnálással kell hogy szembenézzon. Akad köztük olyan is, amelyik nem csupán egy helyben topog, de relatíve veszít is mind életszínvonalából, mind felzárkózási képességéből.

Úgy tűnik, hogy a déli tagállamok relatív sikertelensége a felzárkózásban pontosan tükrözi azokat a szélesebb területi felzárkózási folyamatokat is, amelyek egyre határozottabb észak/közép-dél fejlettségi választóvonalat rajzolnak ki. A közép-európai országok – miközben számos tennivalójuk akad még a felzárkózás tekintetében – az utóbbi két év dinamikáját figyelembe véve sikeres felzárkózási folyamatot hajtanak végre. Ez nem csupán a területi különbségek csökkenését vagy az ország egésze fejlettségi szintjének javulását jelenti, hanem olyan, a gazdaság területén megjelenő biztató jeleket is, mint például a munkanélküliség drasztikus csökkenése, az oktatásban és képzésben részt vevők számának jelentős növekedése, a termelékenység dinamikus javulása.

Ezzel szemben a déli és délkeleti tagállamok nem tudnak érdemben javítani pozícióikon sem a területi felzárkózás, sem a szociális kohézió erősítésének területén. Így a kilencedik kohéziós jelentés tanulsága szerint húsz évvel a csatlakozás után eljutottunk oda, hogy az Európai Unió kohéziós politikájában ma már nem a közép-, hanem a dél-európai országok felzárkóztatása és versenyképességük javítása a legnagyobb kihívás.

2024. április 4.

Felhasznált irodalom

European Commission (2024): *Ninth Report on Economic, Social and Territorial Cohesion*. Online: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/reports/cohesion9/9CR_Report_FINAL.pdf